

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

277. An Colonus laicus Religiosorum pro eius pertione colonica teneatur
soluere decimas? Et quid dicendum est de priuilegio exemptionis
decimarum concessu Societati Iesu à Gregorio XIII. de quo ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76442](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76442)

2. Mihi verò magis placet opinio Azorij *part. 1. lib. 7. c. 36. q. 6.* asserentis, hanc causam solum coram Iudice Ecclesiastico tractandam esse: quia ortum habet ex iure decimarum quod ius ecclesiasticum, ac spirituale est; non autem civile, & profanum: sententiam tamen Germonij quam etiam sequitur Monnet. *de decimis. q. 8. c. 1. n. 17.* est probabilis: opinionem verò Couarruias minimè sequendam esse existimo.

RESOL. CCLXXIV.

An quando decima sunt secularibus in feudum data, cognitio pertineat ad iudicem secularem?

Et an hac cognitio decimarum sit causa mixti fori, ita ut non solum iudex laicus, sed etiam Ecclesiasticus possit causam definire? Ex *part. 1. tract. 2. Ref. 91.* alias 90.

Supr. hoc in Ref. seq. & infra in Ref. 279. §. Tertia causa.

§. 1. **A**ffirmatiuè respondet Couarruias *practico. 99. cap. 35. num. 2.* Rebuffus *tract. de decimis quest. 1. o. num. 39.* & alij penes ipsos.

2. Sed meritò supradictam sententiam refellit Azorius *p. 1. lib. 7. cap. 26. quest. 3.* Facundez *Præcept. 5. lib. 3. cap. 5. n. 5.* & alij penes ipsos. Et ratio est: quia feudum ipsum adhuc ex iure decimarum oritur, quod est Ecclesiasticum: neque privilegium percipiendi decimas extendi debet ad cognitionem causæ, nisi id exprimitur. Ad autoritatè verò Couarruiæ & Rebuffi, respondeo cum Suarez *de relig. tom. 1. lib. 1. de diuino cultu. c. 38. n. 16.* illos, & alios, quos ipsi referunt, esse cautè legendos: quia plus, quam oportet, inclinant in fauorem secularium Principum.

3. Notandum est tamen cum Moneta *de decimis. c. 8. q. 1. n. 15. circa finem*, quod si opinio Couarruiæ, & aliorum esset vera; tamen adhuc posset non solum laicus, sed etiam Iudex Ecclesiasticus decimarum causam definire: quia non censetur Summus Pontifex, aut Ecclesia, ius decimandi laicis concedentes, eiusdem iuris cognitionem, aliàs sibi de iure competentem, nisi aliud in contrarium appareat, à se in dubio abdicare voluisse: Esset igitur in tali casu cognitio decimarum, causa mixti fori: quod ego non approbo: quia, ut diximus, talis cognitio spectat solum ad Iudicem Ecclesiasticum, modo, quo *suprà.*

RESOL. CCLXXV.

An quando decima nomine feudi fuerunt Principibus, vel aliis secularibus collata, earum exactio, & lites pertineant ad iudicem Ecclesiasticum?

Et quid circa hoc in aliis quatuor casibus in fine huius Resolutionis decisus? Ex *part. 3. tr. 1. Ref. 50.*

§. 1. **A**d iudicem laicum spectare tenuerunt Ioannes Rupel *lib. 1. forens. instit. c. 25.* Guilielmus de Benedict. *ad cap. Raynuius, de testam. verb. si absque.* Callaneus *in cons. Burgund. §. 6. n. 350.* & Couarr. *practico. 99. c. 35. num. 2.*

Quæ hic est Ref. antecessa in Refol. 279. cursum in §. Tertia causa.

2. Sed hanc sententiam ego impugnauit in alio *tract. de immo. eccl. resol. 91.* & nunc iterum impugno; quia licet decimæ sint in feudum datae, nihilominus ipsum feudum ex iure decimarum oritur, sed ius decimarum Ecclesiasticum est. Ergo &c. Concedo tamen prædictis Doctoribus, quod si decimæ autoritate Romani Pontificis in Principes trāsatae sunt contractu permutationis; videlicet qua ipsi Principes eas realia, vel maioris æstimationis, vel pretij, & utilitatis vel æqualis compensant, in hoc, inquam, casu, causa decimarum spectat ad iudicem laicum; quia ratione

permutationis legitimæ factæ, Principi debentur decimæ, & Ecclesia suum ius integrum retinet in re, cum qua decimam permutauit, & separat in quam fuit decima subrogata. Et hæc omnia docet Raphaël de la Torre *in 2. 2. D. Thomæ, tom. 2. q. 87. disp. 8. n. 4.* vbi etiam *n. 5.* negat causam decimarum spectare ad iudicem laicum in his casibus. Primò, quando laici coguntur à clericis soluere decimas contra præscriptionem; vel consuetudinem, cuius initium non extat, Secundò, quando quæstio est facti, non iuris, puta an Petrus soluerit decimas debitas, vel non; sitne soluenda potius à Petro, quam à Paulo, etiam quando agitur contra quempiam propter decimas furto sublatas, vel recentas. Tertiò, quando laicus conductor decimæ init cum clerico pactum, ut coram ciuili iudice conueniri possit. Quarto, quando causa agitur contra laicos fures de fructibus decimæ soluendis, reddendis, non de ipso decimarum iure seruando, & & tuendo. Et in his etiam casibus causam decimarum contra Couarruiam spectare ad iudicem Ecclesiasticum tenet etiam nouissimè Adamus Tannerus *in 2. 2. D. Thom. disp. 5. q. 3. dub. 2. n. 40.*

Supr. hoc in Ref. seq. & in alia eius not.

RESOL. CCLXXVI.

An iudex laicus possit cognoscere de causis decimarum, si Clerici illas petant à laicis, qui præscriptione, & consuetudine immemorabili eas nunquam soliti sunt persolvere? Ex *part. 1. tract. 2. Ref. 92.* alias 91.

§. 1. **A**liqui affirmatiuè respondent, vnde asserunt, in tali casu licet ipsos laicos causam istius litis ad forum seculare deducere: & ita docet Couarr. *practico. 99. cap. 35. num. 2. var. resolut. lib. 1. c. 17. num. 19.* & alij.

2. Sed negatiuam sententiam prorsus affirmandam esse censo cum Facundez *Præcept. 5. lib. 2. cap. 5. num. 8.* Azorio *part. 1. lib. 7. cap. 36. quest. 4.* & aliis, Quod si aliqui Principes sententiam Couarruiæ in praxi obseruant, dicendum est, illos hoc efficere ex aliquo privilegio Summorum Pontificum. Sed an reuerà ita sit, ipsi videant.

Supr. hoc in Ref. præcedente §. Sed in med. contin. in vers. h. mo. & lo. pra in Ref. 279. etiam h. uiter post med. & in Refol. 279. §. 2.

RESOL. CCLXXVII.

An colonus laicus Religiosorum pro sua portione colonica teneatur soluere decimas?

Et quid dicendum est de privilegio exemptionis decimarum concessio Societati I. X. S. v. à Gregor. XIII. de quo gaudet nostra Religio?

Et aduertitur, quod si in aliqua Prouincia Moniales, Regulares, & eorum coloni soluant decimas, hoc forsitan eueniet, quia Episcopi obtinuerunt aliquod Breue Pontificum reuocatorium dictorum privilegiorum secus minime tenentur? Ex *part. 3. tractat. 1. Refol. 23.*

§. 1. **S**uprà dictum est de gabellis, nunc dicemus de decimis. Affirmatiuam sententiam notat Tamburinus *de iure Abbasum, tom. 1. disp. 15. qu. 18. num. 3. 2.* docere Rotam in vna Placentina 17. Decembris 1584. coram Blanchetto, quam decisionem refert, & sequitur Seraphinus *decis. 127. n. 2.* Idem dictum est ab eadem Rota in vna Pampilonen. 15. Decembris 1615. coram Coccino. Et ratio est, quia privilegia exemptionis à solutione decimarum sunt personalia, non autem realia. Ergo non transeunt ad colonos, vel arendatarios.

2. Sed contrariam sententiam ego teneo cum docto

Supr. in Ref. quæ hic est 269. Sed supra prima decisio citat in Ref. sig. 7. tra. 1. Ref. 250.

De Immunit. Eccl. Resol. CCLXXVIII. & c. 237

docto Iurifconsulto Menochio *lib. 1. conf. 276. num. 6.* & multis aliis penes ipsum, quia dicta privilegia censentur realia, & non personalia. Ergo transeunt ad colonos. Probatur maior, quia privilegium concessum Ecclesie, civitati, & aliis personis quae nunquam moriuntur, reale censetur, vt docet Glossa in *l. forma §. quamquam. ff. de censibus*, & alij. Ergo. Et ita nouissime docet etiam hanc sententiam Petrus in *prin. Min. tom. 1. conf. 2. July II. §. 31. num. 132.* vbi sic asserit. Nota quod non solum domus, & praedia nostra sunt exempta a solutione decimarum, sed etiam coloni qui conducunt agros nostros, siue conducant ad medietatem fructuum, & dicuntur coloni partiarj, siue vt quotannis certam partem nobis tribuant in omnem euentum, & reliquum sibi acquirant; nam privilegium est reale, & privilegium reale iure communi transit ad colonos. Ita ille, & alij penes ipsum.

3. Vide etiam Henriquez *lib. 7. cap. 27. num. 8.* & in *gloss. lit. H.* vbi ponit eximium privilegium de exemptione decimarum concessum Societati IESV a Gregor. XIII. quo etiam gaudet nostra Religio, & addit, quod haec causa fuit pluries agitata, apud Ecclesiastica Tribunalia Romae, & in Hispania, & semper pronuntiatum fuit in fauorem Regularium & colonorum. Aduertat tamen lector, quod si in aliqua Prouincia Moniales, Regulares, & eorum coloni soluunt decimas, hoc forsitan euenit, quia Episcopi obtinuerunt aliquod breue Pontificium reuocatorium dictorum privilegiorum. Vide Portel in *dubijs Regular. ver. Decima, num. 3.* & Facund. *part. 5. lib. 2. cap. 4. num. 3.* Vnde praxis vnius Regni non est extendenda ad alia Regna; remanet igitur satis firmatum colonos partiarjos Religiosorum non teneri soluere decimas, vt supra dictum est de gabel-
lis.

RESOL. CCLXXVIII.

Verum Emphyteuta Ecclesia teneatur ad tributa?
Et an doctrina de Emphyteuta non procedat in censuario, neque circa Emphyteutam redimibilem? Ex part. 4. tract. 1. Ref. 24.

§. 1. **E**gitus supra de colonis, tunc dicendum est de emphyteuta. Sententiam affirmatiuam docent Attendagnus de *exegu. man. lib. 2. cap. 14. num. 33.* Valascus de *iure emphyt. quast. 17. num. 11. §. seg.* Garocius de *locato. q. 25. num. 34. 35. §. 43.* Rolandus *lib. 4. conf. 61. num. 14. §. 15.* & alij. Et ratio est, quia cum emphyteuta sit secularis, & obnoxius gabelis, & collectis, tenetur eas soluere, etiam pro re emphyteutica Ecclesiae; nam mutata persona mutatur qualitas rei.

2. Sed contrariam sententiam ego existimo probabilem esse, ex traditis per DD. quos citat, & sequitur ex Iurifconsultis neotericis Hispanus doctus Felicianus de *Solis tract. de cens. tom. 2. in addit. lib. 1. in presat. n. 1. §. seg.* vbi asserit ita saepius decisum fuisse Compluti pro Collegio D. Ildesoni, & pro Monialibus sanctae Clarae; & ita ait Rectorum Academiae excommunicationis mucrone emphyteutica Collegij bona defendere, ac liberare a quacunque impositione, idque vidi frequentissime obseruatum, vt ait idem Felicianus *ibid. num. 3. in fine.* Vide etiam circa praesentem quaestionem consilium secundum positum in *tom. 12. tractatum fol. 99. col. 3.*

3. Sed haec doctrina de emphyteuta non procedit in censuario, neque circa emphyteutam redimibilem, si enim Ecclesia, vel persona priuilegiata domum,

agrum, vel vineam concederet in censum emphyteuticum redimibilem, debitor census, praedique possessor non gauderet priuilegio; quoniam in hac forma conventionis nullum dominium remaneret penes Ecclesiam, vel personam priuilegiatam, sed solum ius recipiendi pensionem annuam. Et ita docet Felicianus *vbi supra, §. tom. 1. libro 1. capit. 10. numero 5. §. 15.*

RESOL. CCLXXIX.

An iudex Ecclesiasticus sit competens ad cognoscendum laicum pro re, quam in Emphyteuta tenet ab Ecclesia?

*Et apponuntur quinque conclusiones pro Immunitate Ecclesiastica, qua in quadam Decisione Sacrae Rotae Romanae ex sacris Canonibus, & Doctoribus firman-
tur.*

Et tandem queritur, an iudex laicus non sit competens ad cognoscendum Clericum pro restitutione pecuniae illi liberatae cum cautione de restituendo, dum creditor anterior comparuerit, sed in tali casu adendum sit ad iudicem Ecclesiasticum? Ex part. 4. tract. 1. Ref. 56.

§. 1. **D**E hac re alibi dictum est, & affirmatiuam sententiam docui, quam nouissime tenuit sacra Rota Rom. die 28. May 1631. coram Illustrissimo & Doctissimo Merlino, Domino meo amantissimo, cuius decisionem ponit per extensum Antonius de Marinis *quotid. resol. cap. 207. num. 4. §. seg.* & quia in dicta decis. firman- tur multae conclusiones pro immunitate Ecclesiastica ex sacris Canonibus & Doctoribus, non gravabor illas hic apponere.

Alibi in Resol. quae hic est infra 281. §. vlt. ante medium. ver. Igitur. & in Ref. 280. §. vnde Sacra.

2. Prima, licet ius patronatus laicorum non sit proprie spirituale, attamen quia est annexum spiritualitati, ideo super illo iudicat solum iudex Ecclesiasticus.

3. Secunda, possessio rei spiritualis licet sit mere temporalis & laicalis, attamen etiam de possessione solum cognoscit iudex Ecclesiasticus, quemadmodum de ipsa proprietate, non autem laicus, cum qualitas spiritualitatis qualitatem temporalitatis absorbeat.

4. Tertia, causa decimarum licet in feudum datarum secularibus discutienda est coram iudice Ecclesiastico; licet enim dominium huiusmodi decimarum scilicet fructuum illorum, omnino spectet ad laicos, & feudum censetur saeculare, tamen quia oritur & dependet a iure spirituali & Ecclesiastico, non potest iudex laicus de illis cognoscere.

Sup. hoc supra in Ref. 274. & 275.

5. Quarta, possessorum matrimonij quamuis agatur inter personas mere laicas, tamen quia habet admixtam causam & titulum spiritualitatis, definitum est a iudice Ecclesiastico.

Sup. hoc supra in Ref. 227. & late in Ref. eius not.

6. Quinta, ratione connexitatis dominij vtilis cum directo emphyteutas Ecclesiae non teneri ad collectas & onera realia per statuta laicorum super rebus & bonis imposita, censuerunt grauissimi auctores, & haec omnia, vt dixi firman- tur in dicta decis. sacrae Rotae ex iure, & autoritate Doctorum, quam in casibus occurrentibus omnino videndum esse puto.

Sup. hoc in Ref. praeteri- ta.

7. Notandum est etiam hic obiter cum D. Antonio de Marinis *vbi supra cap. 206. per totum*, iudicem laicum non esse competentem ad cogendum Clericum pro restitutione pecuniae illi liberatae cum cautione de restituendo, dum creditor anterior comparuerit, sed in tali casu adendum esse iudicem Ecclesiasticum, omnino dicendum est.

RESOL.